BOSHLANG’ICH TA’LIMDA CHET TILLARINING O’RNI

Abdujalilova Sarvinoz Rashid qizi
O’qituvchi
Guliston davlat pedagogika instituti
Yusupova Zuhra Anvarjon qizi
Talaba
Guliston davlat pedagogika instituti
G’aybullayeva Jasmina Abduhakim qizi
Talaba
Guliston davlat pedagogika instituti
Sultonova Madina Shavkat qizi
Talaba
Guliston davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Maqolada boshlang‘ich ta’lim bosqichida chet tillarini o‘qitishning ahamiyati, o‘quvchilarda til kompetensiyasini shakllantirish, chet tili o‘qitish jarayonida qo‘llaniladigan zamonaviy pedagogik texnologiyalar va kommunikativ yondashuvning roli yoritilgan. Shuningdek, kichik yoshdagi o‘quvchilarning psixologik xususiyatlari hamda o‘qituvchining kasbiy mahorati ta’lim sifatiga qanday ta’sir ko‘rsatishi tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta’lim, chet tili, o‘qitish metodikasi, kommunikativ yondashuv, kompetensiya, motivatsiya, innovatsiya.

Kirish: Bugungi globallashuv jarayonida har bir insonning muvaffaqiyati ko‘p jihatdan uning xorijiy tillarni bilish darajasiga bog‘liq. Xalqaro hamkorlikning kengayishi, raqamli texnologiyalarning rivojlanishi va dunyo bo‘ylab axborot almashuvining tezlashuvi chet tillarini o‘rganishni hayotiy zaruratga aylantirdi. Shu sababli, O‘zbekiston Respublikasida ham so‘nggi yillarda chet tillarini, ayniqsa ingliz tilini o‘qitish tizimini takomillashtirish bo‘yicha keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmoqda.

Boshlang‘ich ta’lim bu jarayonning eng muhim bo‘g‘inidir. Chunki aynan shu davrda bolaning bilishga bo‘lgan qiziqishi, eshitish, eslab qolish va talaffuzni takrorlash qobiliyatlari faol rivojlanadi. Shu boisdan chet tili o‘qitishni aynan boshlang‘ich bosqichdan yo‘lga qo‘yish o‘quvchining kelajakdagi til o‘rganish salohiyatiga poydevor yaratadi. Kichik yoshdagi bolalar chet tilini o‘zlashtirishda tabiiy usullarni - o‘yin, qo‘shiq, tasvir, harakat orqali o‘rganishni afzal ko‘radi. Shu sababli, dars jarayonida o‘qituvchi grammatikani murakkab tarzda emas, balki sodda, hayotiy misollar va ko‘rgazmali vositalar orqali tushuntirishi lozim. Bolaning diqqatini uzoq vaqt bir joyda ushlab turish qiyin bo‘lgani uchun, darsda faol metodlar - o‘yinli topshiriqlar, rolli sahnalar, rasmlar asosida so‘zlashish kabi usullar katta samara beradi. Boshlang‘ich ta’limda chet tilini o‘qitishning maqsadi grammatikani chuqur o‘rgatish emas, balki o‘quvchilarda muloqotga kirishish, so‘zlarni

tushunish va fikrini ifodalashga bo‘lgan ishonchni shakllantirishdir. Shu jihatdan kommunikativ yondashuv alohida ahamiyat kasb etadi. Bu metod o‘quvchini faol subyekt sifatida darsga jalb qiladi: u dars jarayonida tinglovchi emas, balki so‘zlovchi, fikr bildiruvchi va muloqot ishtirokchisiga aylanadi.

Chet tili o‘qitishda texnologiyalarni qo‘llash ham zamon talabi hisoblanadi. Multimediali vositalar, interaktiv ta’lim platformalari, audio va video materiallardan foydalanish darsni jonlantiradi, o‘quvchilarda mustaqil o‘rganishga bo‘lgan qiziqishni kuchaytiradi. Misol uchun, qisqa multfilmlar, qo‘shiqlar, audio so‘z mashqlari orqali o‘quvchilar so‘z boyligini kengaytiradi va talaffuzni to‘g‘rilaydi. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari bilan ishlashda o‘qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki ruhiy qo‘llab-quvvatlovchi rolni ham bajaradi. Kichik yutuqlar uchun berilgan maqtov, tabassum yoki rag‘bat bolada o‘rganishga bo‘lgan ishtiyoqni yanada oshiradi. Aksincha, darsda qat’iy yoki sovuq muomala o‘quvchining ishonchini pasaytirishi mumkin. Shu sababli, o‘qituvchi har bir o‘quvchining yosh va psixologik xususiyatlarini inobatga olib, darsni ijobiy muhitda tashkil etishi kerak.

Chet tili o‘qitishning yana bir muhim jihati - bu madaniyatlararo muloqotni shakllantirishdir. Har bir til - o‘sha xalqning madaniyati, urf-odatlari va tafakkuri bilan bog‘liq. Shu bois, chet tili darslarida o‘quvchilarga nafaqat so‘z va grammatik qoidalar, balki o‘sha xalqning madaniyati, bayramlari, qadriyatlari haqida qisqa ma’lumot berish foydali. Bu esa o‘quvchilarda bag‘rikenglik, hurmat va dunyoqarashning kengayishiga xizmat qiladi. Zamonaviy ta’limda kompetensiyaviy yondashuv muhim o‘rin tutadi. Ya’ni, o‘quvchi nafaqat bilim olishi, balki uni amalda qo‘llay olishi kerak. Chet tili darslarida bu yondashuv “so‘zlay olish”, “tinglab tushunish”, “yozish” va “o‘qish” kompetensiyalarini rivojlantirish orqali amalga oshiriladi. Masalan, kichik suhbatlar tashkil etish, so‘z zanjiri o‘yinlari yoki qisqa matn yozish mashqlari orqali o‘quvchi o‘z bilimini hayotiy vaziyatlarda qo‘llashni o‘rganadi. Boshlang‘ich ta’limda chet tili o‘qitishda muammolar ham mavjud. Ba’zi hollarda o‘qituvchilarning malakasi yetarli emas, o‘quv resurslari va texnik jihozlar kam. Bularni bartaraf etish uchun doimiy malaka oshirish kurslari, yangi darsliklar yaratish, xorijiy tajribalarni o‘rganish muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, o‘qituvchilarning talaffuz, nutq o‘stirish va zamonaviy texnologiyalarni dars jarayoniga integratsiya qilish bo‘yicha ko‘nikmalarini rivojlantirish zarur.

Boshlang‘ich ta’limda chet tili o‘rganishning ijtimoiy ahamiyati ham katta. Chet tilini o‘rganayotgan bola yangi madaniyat bilan tanishadi, dunyoqarashi kengayadi, mustaqil fikrlash va o‘z fikrini ifoda etish ko‘nikmasi rivojlanadi. Bu esa keyinchalik uning o‘qishdagi muvaffaqiyatlariga, shaxsiy rivojlanishiga va jamiyatdagi faol ishtirokiga zamin yaratadi. O‘zbekiston ta’lim tizimida so‘nggi yillarda chet tili o‘qitishni 1-sinfdan boshlash to‘g‘risidagi qaror ham shu maqsadga xizmat qiladi. Bu orqali davlat yosh avlodni erta bosqichdanoq global dunyoda erkin muloqot qila oladigan, bilimli va raqobatbardosh shaxs sifatida tarbiyalashni ko‘zlagan.

Xulosa qilib aytganda, boshlang‘ich ta’limda chet tillarining o‘rni nihoyatda muhim va dolzarb masalalardan biridir. Chunki aynan boshlang‘ich sinflarda bola shaxs sifatida shakllana boshlaydi, uning dunyoqarashi, fikrlash doirasi, nutq madaniyati, eshitish va o‘rganish qobiliyatlari faol rivojlanadi. Shu davrda chet tilini o‘rganish orqali o‘quvchilar yangi tovush tizimlarini farqlash, eslab qolish, so‘z birikmalarini to‘g‘ri talaffuz qilish va eng muhimi - o‘z fikrini begona tilda ifoda etish ko‘nikmalariga ega bo‘ladi. Bu esa ularning kelajakdagi ta’lim bosqichlarida chet tilini mukammal o‘zlashtirishiga mustahkam poydevor yaratadi. Chet tilini erta o‘rgatish bolaning kognitiv (aql-idrok) rivojlanishiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Tadqiqotlarga ko‘ra, bir necha tilni erta yoshda o‘rgangan bolalarda tafakkur

moslashuvchanligi, eslab qolish qobiliyati va ijodiy fikrlash darajasi yuqori bo‘ladi. Shuningdek, bunday o‘quvchilar boshqa fanlarni o‘zlashtirishda ham faolroq bo‘ladi, chunki ular turli madaniyatlar, so‘z boyliklari va ifoda shakllarini solishtirishni o‘rganadi. Bugungi kunda ta’lim tizimida chet tillarini 1-sinfdan o‘qitish qarorining amaliy natijalari sezilmoqda. O‘quvchilarning so‘z boyligi kengaymoqda, ularning muloqot qilish istagi oshmoqda va eng muhimi - chet tili o‘rganishga ijobiy munosabat shakllanmoqda. Biroq bu jarayonni yanada samarali qilish uchun o‘qituvchilar malakasini oshirish, zamonaviy o‘quv-uslubiy majmualarni yaratish, texnologik vositalarni keng joriy etish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Chet tillarini o‘qitish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ–5117-son qarori.
2. G‘afforova G., Qodirova N. Boshlang‘ich sinflarda chet tilini o‘qitish metodikasi. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
3. Rahimova D. Chet tilini o‘rgatishda interfaol metodlar. – “Ta’lim va innovatsiya” jurnali, 2022-yil, №3.
4. Harmer, J. The Practice of English Language Teaching. – Pearson Education, 2007.